

УДК 657.631.6:368.01

Бондаренко П.В.¹

¹ст.викладач Одеського національного економічного університету

СТАН ФІНАНСОВОЇ НЕСТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Фінансова нестійкість є серйозною загрозою як для самої страхової компанії, так і для всього страхового ринку. Вона характеризується підвищенням ризиком невиконання зобов'язань перед страхувальниками й контрагентами внаслідок погіршення ліквідності активів, зниження прибутковості інвестицій, зростання збитків від ризикових операцій або виникнення інших несприятливих факторів. Фінансова нестійкість знижує довіру клієнтів, партнерів і інвесторів, знижує конкурентоспроможність компанії та створює передумови для кризових явищ у страховій галузі.

Значний науковий внесок у вивченні фінансової стійкості та нестійкості суб'єктів господарювання, зокрема в контексті страхового ринку, де акцент робився на макроекономічних індикаторах Eichengreen B., Rose A., ендогенній природі криз Minsky H. та монетарній політиці в умовах нестабільності Чирак І., а також на теоретичних аспектах фінансової нестабільності Дубина М., Поцелуйко І.

Аналіз наукових праць доводить, залишається недостатньо дослідженим, питання сутності фінансової нестійкості, також адаптації методик оцінки фінансової нестійкості страхових компаній та оптимізації має досить мало розвиненим.

Фінансова стійкість є комплексною характеристикою платоспроможності та операційної життєздатності страхової компанії, що обумовлена адекватністю власного капіталу, ліквідністю та здатністю генерувати стабільні операційні грошові потоки. Її забезпечення вимагає системного моніторингу ключових показників. Перехід у стан нестійкості зазвичай має кумулятивний характер: поєднання систематичних збитків, виснаження капіталу, постійних ліквідних проблем і високої концентрації ризиків призводить до погіршення доступу до фінансування та підвищення ймовірності регуляторного втручання або санації.

Визначення стану фінансової нестійкості економічного суб'єкта, за якого його здатність систематично й своєчасно виконувати фінансові зобов'язання істотно порушена або суттєво знижена, а також різко зменшена спроможність поглинати економічні й ринкові шоки; проявляється через значне зниження власного капіталу, хронічний дефіцит ліквідності, періодичні збитки та порушення регуляторних нормативів.

Автор гіпотези фінансової нестійкості Хаймен Філіп Мінські, описував як: «Нестабільність є ендогенним явищем у капіталістичній економіці, оскільки періоди економічної стабільності сприяють зростанню

спекулятивного фінансування, що призводить до фінансової нестійкості та криз...» [4].

Дослідники Ейхенгрін, Баррі та Роуз, Ендрю вважали: «Фінансова нестійкість може бути ідентифікована через набір макроекономічних індикаторів, таких як надмірне зростання кредитів, дефіцит поточного рахунку та завищена оцінка активів.» [5].

«Фінансова нестійкість є станом фінансової системи, за якого вона втрачає здатність ефективно виконувати свої функції через зростання системних ризиків, спричинених макроекономічними дисбалансами та спекулятивною поведінкою.», - охарактеризували науковці М. Дубина, І. Поцелуйко [1].

На основі узагальнення джерел [1; 4; 5] наведемо авторські визначення цих явищ:

Фінансова стійкість – це властивість суб'єкта господарювання забезпечувати своєчасне виконання поточних і майбутніх зобов'язань за нормальних та помірних шоків умов при одночасному збереженні прийнятного рівня капіталу й ліквідності та здатності генерувати операційні грошові потоки. Оцінка за такими показниками: адекватність капіталу, ліквідність, рентабельність та стійкість доходів.

Фінансова нестійкість – стан, за якого суб'єкт господарювання втрачає здатність систематично виконувати фінансові зобов'язання або істотно знижує спроможність поглинати економічні та ринкові шоки. Проявляється у від'ємному або зменшеному власному капіталі, значного зниження ліквідності, систематичних збитках та порушеннях регуляторних нормативів.

На основі твердження науковця І. Чирак: «Монетарна політика в умовах фінансової нестійкості потребує адаптивних підходів до управління системними ризиками, що виникають через нестабільність фінансових ринків». [3] Наведемо авторську адаптацію відмінностей понять «фінансова стійкість» та «фінансова нестійкість» на Рис. 1.

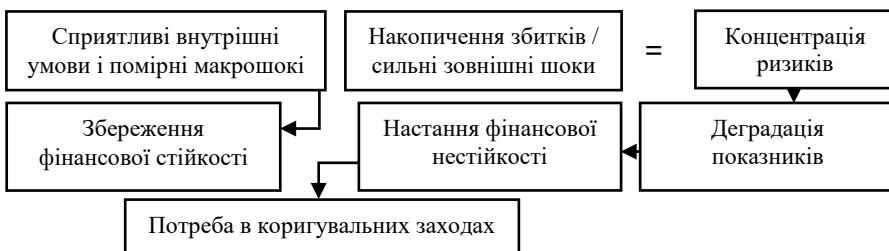

Рисунок 1 Коротка логічна схема ключових відмінностей понять «фінансова стійкість» та «фінансова нестійкість».

Джерело: авторська розробка

Страхова компанія вважається фінансово-нестійкою, якщо вона демонструє ознаки значного ризику дефолту або систематичної нездатності

своєчасно виконувати зобов'язання перед клієнтами й контрагентами, а також якщо її фінансова позиція не відповідає встановленим нормативам платоспроможності і технічного резервування.

Такий стан зазвичай супроводжується виснаженням або від'ємністю власного капіталу, хронічними дефіцитами ліквідності, стійкими операційними збитками та невідповідністю технічних резервів, що може спричинити регуляторні заходи й породити системні ризики.

Таблиця 1 – Критерії виявлення фінансової нестійкості страхової компанії

Критерій	Характеристика
коефіцієнт платоспроможності (Solvency Ratio)	відношення власних коштів до вимог щодо капіталу і зобов'язань
високий відсоток неліквідних активів;	низькодохідних активів у портфелі
низька рентабельність страхових операцій	неприйнятно високі витрати відносно премій
стійке перевищення комбінованого коефіцієнта збитковості	понад 100 %
дефіцит технічних резервів	негативні операційні грошові потоки
погіршення якості активів	надмірна концентрація ризиків.

Джерело: побудовано автором самостійно на основі узагальнення [2]

Оцінка повинна поєднувати кількісні індикатори з якісним аналізом (корпоративне управління, ефективність перестрахування, судові й регуляторні ризики) та враховувати динаміку основних показників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дубина, М., Поцелуйко, І. Теоретичні положення обґрунтування сутності фінансової нестійкості. Науковий вісник Полісся. № 2. С.180–198. 2023.
2. Національний Банк України. Звіт про фінансову стабільність. Київ. 2024. Розділ «Фінансова стабільність». URL: <https://bank.gov.ua/> (Дата звернення 30.09.2025)
3. Чирак І.М. Монетарна політика за умов фінансової нестабільності (на прикладі України): дис. канд. екон. наук: 08.00.08. Тернопіль. ТНЕУ. 2014. 269 с.
4. Eichengreen, B., Rose, A.K. Contagious Currency Crises. NBER Working Paper Series, No. 5681. 2016.
5. Minsky, H. P. Stabilizing an Unstable Economy. New Haven: Yale University Press. 2016.